

HALK SAĞLIĞI ARAŞTIRMA VE UYGULAMALARI DERGİSİ

www.hasaud.com

SAHA UYGULAMALARI

Kanser Tarama Programlarının Aktifleştirilmesi ve Kanser Farkındalığının Artırılması: Yerel Düzeyde Halk Sağlığı Saha Uygulaması Örneği

Improving Cancer Screening Programs and Promoting Cancer Awareness: A Sample of Local Public Health Field Practice

Şeyma Halaç¹, Ercan Kulak²¹ Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye, ORCID: 0000-0001-6461-5571² Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye, ORCID: 0000-0003-1823-1723**ÖZET**

Ülkemizde, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) önerdiği üç kanser türünde tarama yapılmaktadır; meme, serviks ve kolorektal kanserler. Ekim ayı DSÖ tarafından 2004 yılından itibaren meme kanserinde erken tanının önemi ve meme kanseri farkındalığının vurgulanması amacıyla "Meme Kanseri Bilinçlendirme ve Farkındalık Ayı" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda 1-31 Ekim 2023 tarihlerinde Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğünde çalışan bir diyetisyen, bir stajyer diyetisyen, en az bir ebe/hemşire, en az üç hekim ve intöm hekimlerden oluşan sağlık ekibi tarafından Eyüpsultan'ın 29 mahallesinde saha uygulaması hayata geçirilmiştir. Saha uygulaması çok paydaşlı ve yapılandırılmış olmakla birlikte, halk sağlığı ilkeleri ve politikaları doğrultusunda, meme kanseri başta olmak üzere serviks ve kolorektal kanserler ile ilgili tarama programlarının aktifleştirilmesini ve kanser farkındalığının artırılmasını amaçlamaktadır. Uygulama kapsamında üç temel unsur belirlenmiştir: Saha uygulamasına dayalı girişimler, halka yönelik bilinçlendirme ve sağlık çalışanlarına yönelik bilgilendirme. "Sağlıklı Yaşam Aracı"na dönüştürülen bir araç ile yürütülen saha çalışmasında meme, serviks ve kolorektal kanserler hakkında halka yönelik sağlık eğitimi çalışmalarının yanı sıra sağlık ekipleri tarafından serviks ve kolorektal kanser tarama hizmeti sunulmuştur. Ayrıca boy ve kilo ölçümleri ile vücut yağ analizi, sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite danışmanlığı sağlanmıştır. Söz konusu faaliyetler ile kanser tarama sayılarında ciddi bir artış gözlenmiştir. Serviks kanseri tarama sayıları ekim ayında bir önceki aya göre 4 kat artarak ilçemiz İstanbul'da ekim ayında en fazla kanser taraması yapılan 3. ilçe olmuştur. Kolorektal kanser tarama sayısı ekim ayında bir önceki aya göre 9 kat artmıştır. Bu süreçte yürütülen çalışmalar; halk sağlığına ilişkin yürütülen toplum tabanlı taramalarda ve koruyucu sağlık hizmetlerinde; yerel iş birliklerinin, tüm paydaşların sürece dahil edilmesinin, toplum katılımının, ilçenin kanaat önderlerinin dikkatlerinin konuya çekilerek sürece katılımlarının sağlanmasının, toplum katılımını artırabilecek oyunlaştırma ve ödüllendirme mekanizmaları ile dijital teknolojilerin etkin kullanımının oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kanser, Teşhis Tarama Programları, Halk Sağlığı Uygulaması, Sağlığın Geliştirilmesi**ABSTRACT**

Breast, cervical, and colorectal cancer screening programs are conducted in Turkey, as the World Health Organization (WHO) recommends. Since 2004, October has been designated by the WHO as "Breast Cancer Awareness Month" to emphasize the importance of early diagnosis of breast cancer and breast cancer awareness. In this context, a field practice was implemented in 29 neighborhoods of Eyüpsultan between October 1 and 31, 2023, by a health team consisting of a dietician, an intern dietician, at least one midwife or nurse, at least three physicians, and intern physicians working at the Eyüpsultan District Health Directorate. The field practice is multi-stakeholder and structured, aiming to activate screening programs for breast, cervical, and colorectal cancer and increase cancer awareness in line with public health principles and policies. Three key elements were determined within the scope of the practice: interventions based on public health field practice, raising public awareness, and information for healthcare professionals. One vehicle was converted into a "Healthy Living Vehicle" for use in field practice. In this vehicle, the healthcare team provided cervical and colorectal cancer screening services. In addition, health education activities were carried out for the public on breast, cervical, and colorectal cancers. Besides height and weight measurements, body fat and muscle analysis, healthy nutrition, and physical activity counseling were provided. The number of cancer screenings was found to have significantly increased as a result of these initiatives. Comparing October to September, there were four times as many cervical cancer screenings performed, and Eyüpsultan emerged as Istanbul's third-highest cancer screening area. Comparing October to September, there were nine times as many colorectal cancer screenings. The studies carried out in this practice show that in community-based screening and preventive health services carried out for public health, local collaborations, inclusion of all stakeholders in the process, community participation, ensuring the participation of the opinion leaders of the district in the process by drawing their attention to the issue, gamification and reward mechanisms that can increase community participation, and effective use of digital technologies are very important.

Keywords: Cancer, Diagnostic Screening Programs, Public Health Practice, Promotion of Health**Sorumlu Yazar:** Ercan Kulak, Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğü, İstanbul, Türkiye**E-posta:** ercan.kulak@hotmail.com

Geliş tarihi: 14.06.2024; Kabul tarihi: 10.09.2024

© Halk Sağlığı Araştırma ve Uygulamaları Dergisi, HASUDER tarafından yayınlanmaktadır. Telif Hakları HASUDER'e aittir.

GİRİŞ

Meme kanseri kadınlarda en sık görülen ve ölüm nedeni olan kanserdir. Gelişmiş ülkelerde her 8 kadından birinde hayatı boyunca meme kanseri gelişeceği öngörülmekte olup, görülme sıklığındaki artışa rağmen mortalitede azalma dikkat çekmektedir. Bunun aksine düşük ve orta gelirli ülkelerde meme kanseri sıklığındaki artış mortalitedeki artış ile birlikte (1-2). Sağlık Bakanlığı verilerine göre 2018 yılı için ülkemizde kadınlarda meme kanseri sıklığı 45.6/100.000 kadardır (3).

Serviks kanseri dünya çapında kadınlarda en sık görülen dördüncü kanserdir. 2020'de dünya çapındaki yeni vakaların ve ölümlerin yaklaşık %90'ı düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana gelmiştir. HPV Tip 16 ve 18, yüksek riskli tiplerdir. HPV'ye karşı aşılama, kanser öncülü lezyonların taranması ve tedavisi çalışmaları, servikal kanseri önlemenin maliyet uygun yollarıdır (4). Kolorektal kanser, dünya çapında en yaygın üçüncü kanser türü olup, 2020 yılında yaklaşık 2 milyon yeni vaka teşhis edilmiştir. Kolorektal kanser, kanser ölümlerinin ikinci en yaygın nedenidir ve yılda yaklaşık 1 milyon ölüme yol açmaktadır. Etkin tarama yöntemleri ile kolorektal kanserden kaynaklanan ölümler azaltılabilir (5).

Ülkemizde, Dünya Sağlık Örgütü'nün önerdiği üç kanser türünde tarama yapılmaktadır; meme kanseri, serviks kanseri ve kolorektal kanser. Kadınlarda meme kanseri tarama programı kapsamında; ayda bir kendi kendine meme muayenesi (KKMM) yapması için danışmanlığın verilmesi, yılda bir klinik meme muayenesi, 40-69 yaş arası kadınlara 2 yılda bir mamografi çekimi yapılmaktadır. Kadınlarda serviks kanseri tarama programı kapsamında; 30-65 yaş aralığındaki kadınlardan 5 yılda bir smear ve HPV-DNA testi yapılmaktadır. Kolorektal kanser tarama programı kapsamında; 50-70 yaş aralığındaki erkek ve kadınlarda 2 yılda bir gaitada gizli kan testi (GGK), 50-70 yaş arasında 10 yılda bir kolonoskopi yapılması önerilmektedir (6).

SAHA UYGULAMASI

Ekim ayı Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2004 yılından itibaren meme kanserinde erken tanının önemi ve meme kanseri farkındalığının vurgulanması amacıyla "Meme Kanseri Bilinçlendirme ve Farkındalık Ayı" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğü (İSM) tarafından meme kanseri başta olmak üzere serviks kanseri ve kolorektal kanser ile ilgili tarama programlarının aktifleştirilmesi ve kanser farkındalığının artırılması amacıyla halk sağlığı ilkeleri ve politikaları doğrultusunda, çok paydaşlı yapılandırılmış bir saha uygulaması hayata geçirilmiştir. Uygulama kapsamında üç temel unsur belirlenmiştir: *Saha uygulamasına dayalı girişimler, halka yönelik bilinçlendirme ve sağlık çalışanlarına yönelik bilgilendirme.*

Saha uygulamasına dayalı girişimler: Yerel imkanlarla oluşturulan "Sağlıklı Yaşam Aracı"na dönüştürülen bir araç ile 21 günde Eyüpsultan'ın 29 mahallesinde 1-31 Ekim 2023 tarihlerinde saha çalışması yürütülmüştür. Söz konusu saha çalışmasında meme, serviks ve kolorektal kanserler hakkında halka yönelik bilgilendirme ve sağlık eğitimi çalışmalarının yanı sıra sağlık ekipleri tarafından araçta kolorektal ve serviks kanseri tarama hizmeti sunulmuştur. Ayrıca boy ve kilo ölçümleri ile vücut yağ analizi, sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite danışmanlığı sağlanmıştır. Saha uygulamasına dayalı girişimler ilerleyen kısımlarda daha ayrıntılı ifade edilmektedir.

Halka yönelik bilinçlendirme: Yerel medya haberleri, yoğun sosyal medya içerik üretimi ve paylaşımları, stant çalışmaları, okullarda öğrenciler aracılığıyla velilere yönelik mektup dağıtılması, öğretmenlere ve diğer eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği kurumlar ile halka yönelik sağlık eğitimleri, mahallelerde kadın buluşmaları, yerel organlar vasıtasıyla topluma kanser taramalarına dair kısa mesaj gönderilmesi gibi çok çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla kanser taramaları ve yürütülen çalışmalara dair toplumu bilinçlendirme çalışmaları yürütülmüştür.

Sağlık çalışanlarına yönelik bilgilendirme: Eyüpsultan ilçesinde bulunan aile sağlığı merkezlerinde görev yapan aile hekimleri ve aile sağlığı çalışanları ile ASM bazlı olarak çevrimiçi bilgilendirme ve eğitim toplantıları gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde meme, serviks ve kolorektal kanser tarama programlarının önemine değinilmiş, sahada var olan sorunlar dinlenilmiş ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Sahada yürütülen faaliyetlerde kullanılmak üzere ilgili kanserlerin risk faktörlerinin, korunma yöntemlerinin ve belirtilerinin neler olduğunu, tarama için hedef grupların kimler olduğunu, taramaların nerede ve nasıl yaptırılacağını içeren görsellerin ön planda olduğu broşürler ve afişler hazırlanmıştır. Kanser taramaları ile ilgili 10.000 adet el broşürü ve sahada yürütülen etkinlik takvimi ile ilgili 1.000 adet el broşürü bastırılmıştır.

Kanser taramaları ile ilgili etkinlikler, kanser tarama çağrısı ve mahalle temelli etkinlik duyurusu şeklinde yerel yönetim desteği ile kısa mesajlar aracılığıyla topluma duyurulmuştur. Ayrıca yerel paydaşların sosyal medya kanalları üzerinden de ay boyunca paylaşımlar yapılmıştır. Kanser taramaları konusunda farkındalık oluşturulması amacıyla kamu spotu niteliğinde dijital içerikler oluşturulmuştur. İlgili içerikler başta Eyüpsultan Kaymakamı'nın, Eyüpsultan Belediye Başkanı'nın ve kamu kurum amirlerinin katılımı ve seslendirmesiyle video haline dönüştürülmüştür. İlgili video hem katılımcıların şahsi sosyal medya hesaplarından hem de Kaymakamlık, Belediye ve İSM başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının resmi hesaplarından halkla buluşturulmuştur.

Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğü (İSM) çalışanları 19 Ekim 2023 tarihinde “Pembe Giyme Meydan Okuması” teması altında pembe kıyafet giymişler ve Meme Kanseri Bilinçlendirme ve Farkındalık Ayı kapsamında duygu ve düşüncelerini ifade etmişlerdir. İlgili içeriğin sosyal medya hesaplarından halkla buluşması sağlanmıştır. 11 ve 12 Ekim 2023 tarihlerinde Düğmeciler ve Esentepe Mahallesi muhtarlıkları iş birliğiyle kadınlar ile bir araya gelerek kanserler ve taramaları hakkında bilgilendirme yapılmış, el broşürü ve pembe kurdele dağıtımı yapılmıştır.

İSM tarafından ortaokullarda eğitim gören öğrencilere, velilerine iletilmek üzere kanser taramaları ile ilgili bilgi

içeren ve tarama yaptırmaya teşvik eden pembe mektuplar hazırlanmıştır (Şekil 1). A5 boyutunda 7.360 adet mektup ve 7.360 adet pembe zarf bastırılmıştır. Öğrencilerden mektupları velilerine iletmeleri istenmiştir. Aynı zamanda “1-31 Ekim Meme Kanseri Bilinçlendirme ve Farkındalık Ayı” boyunca 37 farklı ilkokul ve ortaokulda çalışan 635 kadın öğretmene meme kanseri ve KKMM ile ilgili sağlık eğitimi verilmiştir. Eyüpsultan ilçesinde bulunan Kur'an kurslarında eğitim alan 190 kadına, Eyüpsultan Belediyesi Mesleki Eğitim Kursları (ESMEK)'nda eğitim alan 73 kadına meme kanseri ve KKMM ile ilgili sağlık eğitimi verilmiştir.

Şekil 1. Kanser taramaları ile ilgili veli bilgilendirme mektubu

Eyüpsultan'ın tüm mahallelerinde 1-31 Ekim 2023 tarihlerinde 21 iş günü boyunca sürecek olan etkinlikler ve faaliyetler için İSM ve Belediye iş birliği ile “Sağlıklı Yaşam Aracı” (SYA) oluşturulmuştur. SYA ile birlikte bir diyetisyen, bir stajyer diyetisyen, en az bir ebe/hemşire, en az üç hekim ve intörn hekimlerden oluşan bir sağlık ekibi; her gün farklı bir mahallenin görece en kalabalık merkezinde 12.00-17.00 saatleri arasında yerini almıştır. Vatandaşın ilgisini çekecek şekilde stantlar kurulmuş olup, öncesinde kısa mesajlar ve sosyal medya aracılığıyla duyurular yapılmıştır. Eyüpsultan Belediyesi etkinliklerin duyurulmasında kısa mesajlar, billboardlar, web sitesi duyuruları gibi birçok iletişim kanalını aktif olarak kullanmıştır. Gerçekleştirilen etkinlikler ve faaliyetler arasında başta meme kanseri taraması için kriterleri karşılayanların belirlenmesi ve mamografi planlanması olmak üzere serviks ve kolorektal kanser taramaları yapılması ve vücut yağ ölçümünü de içeren analizler ile sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite danışmanlığı yer almaktadır.

Meme kanseri taramasına yönelik olarak 40 yaş ve üzerinde olup, son iki yıl içerisinde mamografi

çektirmeyenler gönüllü olmaları halinde gerekli bilgileri alınarak randevu listesine eklenmiştir. SYA'da görevli ilgili personelin meme kanseri ve tarama testleri ile ilgili eğitim alması sağlanmıştır. Vatandaşa yönelik yüz yüze meme kanseri ve taraması hakkında sağlık eğitimi yapılmıştır. Meme kanseri tarama kriterlerini karşılayan 739 kadına mamografi randevusu oluşturulmuştur. Eyüpsultan İSM tarafından peyderpey en yakın ilçedeki Kanser Erken Teşhis Tarama ve Eğitim Merkezi'ne ulaşımları sağlanmış ve mamografi çekimleri gerçekleştirilmiştir.

Serviks kanseri taraması HPV tarama kitleri aracılığıyla yapılmıştır. SYA'da görevli ilgili personelinin serviks kanseri ve tarama testleri ile ilgili eğitim alması sağlanmıştır. Tarama kriterlerini sağlayan 499 kadından numune alınmıştır. Takiplerde 17 kişinin tarama testi sonucu pozitif gelmiş, ileri düzey tanı ve tedavi için yönlendirmeleri yapılmıştır. Vatandaşa yönelik yüz yüze serviks kanseri ve taraması hakkında sağlık eğitimi yapılmıştır.

Kolorektal kanser taraması “Gaitada Gizli Kan” testi aracılığıyla yapılmıştır. SYA'da görevli ilgili sağlık

personelinin kolorektal kanser ve GGK testi ile ilgili eğitim alması sağlanmıştır. GGK test kiti 50-70 yaş arasında olan ve son iki yıl içerisinde tarama yaptırmamış vatandaşlara verilmiştir. Tarama kriterlerini sağlayanlara test kiti verilirken kitin kullanımı ile ilgili gerekli bilgilendirme yapılmış, 729 vatandaşa GGK test kiti uygulanmıştır. Takiplerde 43 kişinin tarama testi sonucu pozitif gelmiş, ileri düzey tanı ve tedavi için yönlendirmeleri yapılmıştır. Kolorektal kanser tarama kriterlerini sağlamayanlara eğitim verilmiş ancak test kiti verilmemiştir.

SYA'da direkt uygulanan serviks ve kolorektal kanser taramalarına ek olarak, hem mahalle temelli SYA çalışmalarının hem de eş zamanlı yürütülen diğer çalışmaların etkisiyle, kanser taramalarının aile sağlığı merkezlerinde yapıldığına dair toplumun bilgi ve farkındalığı artmış ve bu durum söz konusu zaman diliminde aile sağlığı merkezlerinde uygulanan kanser tarama verilerine yansımıştır. Sonuç bölümünde veriler detaylı olarak paylaşılmaktadır.

SYA'da eş zamanlı yürütülen boy ve kilo ölçümleri ile vücut yağ analizi, sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite danışmanlığı kapsamında ise 711'i kadın (%82,6), 150'si erkek (%17,4) olmak üzere toplam 861 kişi ile görüşme sağlanmıştır. Kadınların vücut kütle indeksi (VKİ) $28,82 \pm 5,27$ olup, erkeklerin ise $28,21 \pm 4,26$ şeklindedir. Kadınların vücut yağ yüzdesi $34,59 \pm 6,74$ olup, erkeklerin ise $26,02 \pm 7,49$ şeklindedir. Kadınların %24,8'i normal kilolu iken (VKİ, 25'in altında olanlar), erkeklerin %20'si normal kilodur. Ölçümleri yapılan tüm katılımcılara sonuçları ile birlikte sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite konusunda danışmanlık sağlanmıştır.

Oyunlaştırma ve Ödüllendirme Mekanizmalarının Sağlık Taramalarında Kullanımı: Oyunlaştırma; puanlama, seviye-level atlama, rozetler, yıldızlar, elmaslar gibi ödüllendirme vb. oyun tasarımı unsurlarının oyun bağlamı dışındaki aktivitelere uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Oyunlaştırma süreçlerinin bireyleri bir konuya odaklayabildiklerine, etkileşimli öğrenme ve davranış geliştirme süreçlerine katkı sunduğuna dair birçok çalışma mevcuttur. Bu yollarla insanların davranışlarını ve eğilimlerini istenilen yönde etkilemek, aktivitelere katılımı arttırmak amaçlanmaktadır. Bu sebeplerle oyunlaştırma teknolojilerinin sağlıklı yaşamı teşvik etmek amacıyla kullanımının önemli olduğu düşünülmüş ve söz konusu mahalle temelli taramalarda oyunlaştırma unsurlarından faydalanılmıştır (7). Eyüpsultan Belediyesi tarafından, ilçede yaşayan vatandaşların faaliyetlerden haberdar olması için geliştirilen EYÜPSULTANLI Mobil Uygulaması ile ilçede yaşayan vatandaşları ilgilendiren haberleri, fırsatları ve etkinlikleri vatandaşlara ulaştırmak hedeflenmektedir. Uygulamaya üye olan vatandaşlar, faaliyetlere katılım durumlarına göre yıldız biriktirerek uygulama içerisinde yer alan market bölümünden istedikleri ürünleri yıldız karşılığında alabilmektedir. Söz konusu mobil uygulamanın özellikleri saha çalışmamıza şu şekilde entegre edilmiştir; "Kanser Taramanı Yaptır, 200 Yıldız Kazan!" sloganıyla birlikte mobil uygulama üzerinden etkinlik takvimimize ve hedef kitemize dair bilgiler paylaşılmış ve ardından mahalle bazlı çalışmalarımızda kanser taramasını yaptıran kişilerin bilgileri alınarak mobil uygulamadan yıldız kazanmaları sağlanmıştır. Saha çalışması boyunca yıldız kazanmak amacıyla

başvuran birçok vatandaş olduğu görülmüş, oyunlaştırma ve ödüllendirme mekanizmalarının kişilerin sağlıklı yaşam aktivitelerine katılımını olumlu yönde etkileyen bir motivasyon kaynağı olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 2. Mobil Uygulamada Kullanılan Duyuru Görseli

Ayrıca ay boyunca en fazla kanser taramasının yapıldığı aile sağlığı merkezlerinde görevli aile hekimi ve aile sağlığı çalışanlarını gayret ve başarılarından ötürü taltif ve teşvik etmek amaçlarıyla İlçe Kaymakamı ve İlçe Sağlık Müdürü tarafından kişilere "Başarı Belgesi" takdim edilmiştir.

SONUÇ

Meme Kanseri Farkındalık Ayı olan 2023 yılı Ekim ayında Eyüpsultan İlçe Sağlık Müdürlüğü tarafından ilçede kanser taramalarını arttırmaya yönelik yürütülen çok paydaşlı çeşitli saha çalışmaları özetlenmiştir. Söz konusu faaliyetler ile kanser tarama sayılarında ciddi bir artış gözlemlenmiştir. Eylül ayında serviks kanseri tarama sayısı 267 olup (2023 yılına ait hedef nüfusun %1,23'ü), ekim ayında bir önceki aya göre yaklaşık 4 kat artarak (tarama sayısı 1018 olup 2023 yılına ait hedef nüfusun %4,70'i) ilçemiz İstanbul'da ekim ayında en fazla kanser taraması yapılan 3. ilçe olmuştur. Eylül ayında kolorektal kanser tarama sayısı 32 olup (2023 yılına ait hedef nüfusun %0,08'i), ekim ayında bir önceki aya göre yaklaşık 10 kat artarak (tarama sayısı 328 olup 2023 yılına ait hedef nüfusun %0,80'i) ilçemiz İstanbul'da ekim ayında en fazla kanser taraması yapılan 7. ilçe olmuştur. Bu süreçte yürütülen çalışmalar; halk sağlığına ilişkin yürütülen toplum tabanlı taramalarda ve koruyucu, önleyici sağlık hizmetlerinde; yerel iş birliklerinin, tüm paydaşların sürece dahil edilmesinin, toplum katılımının, ilçenin kanaat önderlerinin-öncü isimlerinin dikkatlerinin konuya çekilerek sürece katılımlarının sağlanmasının, toplum katılımını artırabilecek oyunlaştırma ve ödüllendirme mekanizmaları ile dijital teknolojilerin etkin kullanımının oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Ayrıca ilçe için istatistiklere dayalı olarak saptanan bir halk sağlığı sorununun yerel düzeyde Kaymakam ve Belediye Başkanı ile sağlık dışındaki diğer kurum yöneticilerinin de bizatihi gündemine girmesi, kişi ve kurumların konuyu önceliklendirmeleri, toplumu bu

hususla teşvik etmeleri, programın yürütülebilmesi için gerekli lojistik ve duyuru noktasında işbirliğini sağlamaları yürütülen bu halk sağlığı programının sahada uygulanmasını mümkün kılan en önemli taraflarından olup örneklik teşkil etmektedir.

TEŞEKKÜR

Bu süreçte çalışmamızı çok paydaşlı olarak yürütmemizi sağlayan, kolaylaştıran ve destek veren söz konusu dönemdeki Eyüpsultan Kaymakamımız Sn. İhsan Kara'ya, Eyüpsultan Belediye Başkanımız Sn. Deniz Köken'e, iş birliği sağlayan tüm kurum ve kuruluşlar ile özveriyle çalışan birinci basamak sağlık çalışanlarımıza teşekkür ediyor, sahada iyi uygulama örneği niteliğindeki halk sağlığı programlarının yaygınlaşmasını ve yerel düzeydeki kıymetli tecrübe paylaşımlarının artmasını diliyoruz.

KAYNAKLAR

1. Siegel RL, Miller KD, Jemal A. Cancer statistics 2019. *CA Cancer J Clin.* 2019;69(1):7-34. DOI:10.3322/caac.21551. Bray F, Ferlay J, Soerjomataram I, Siegel R, Torre LA, Jemal A. Global Cancer Statistics 2018: GLOBOCAN estimates of incidence and mortality worldwide for 36 cancers in 185 countries. *CA Cancer J Clin.* 2018;68(6):394-424. DOI:10.3322/caac.21492. Dogan N, Toğrak D. Female Breast Cancer Mortality Rates in Turkey. *Asian Pac J Cancer Prev.* 2014;15(8):7569-73. DOI:10.7314/apjcp.2014.15.18.7569.
2. Sung H, Ferlay J, Siegel RL, Laversanne M, Soerjomataram I, Jemal A, et al. Global cancer statistics 2020: GLOBOCAN estimates of incidence and mortality worldwide for 36 cancers in 185 countries. *CA Cancer J Clin.* 2021;71(3):209-49. DOI:10.3322/caac.21660.
3. Colorectal cancer, World Health Organisation. <https://www.iarc.who.int/cancer-type/colorectal-cancer/> adresinden 07.02.2024 tarihinde erişilmiştir.
4. Kanser Taramaları, T. C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Kanser Dairesi Başkanlığı. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-taramalari> adresinden 13.08.2024 tarihinde erişilmiştir.
5. Bozbuğa N, Kutbay E. Health Education: Gamification, Health Literacy, and the new era; metaverse. *Tıp Bilişimi II.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi; 2022. pp 225-45.